

28/9

56

FOLKTRIBUNERN

Herbert Tingsten avslutar här sin artikelserie om presidenterna Wilson och Roosevelt. De föregående artiklarna har varit införda den 18, 22 och 25 augusti.

STATSCHEFER, partiledare och folktribuner, denna för demokratin i Amerika utmärkande kombination av roller har Woodrow Wilson och Franklin Roosevelt mer än några andra presidenter bidragit till att forma. Det var ingen tillfällighet att så skedde. Båda kom till makten som representanter för ett parti som, normalt i minoritet, på grund av en politisk och ekonomisk krisituation lyckades vinna en stor majoritet. Detta innebar tillika att deras ställning uppbars av en bred, diffus och orolig opinion, som krävde ledning, handling och symboler för nationens kraft att bemästra alla svårigheter. I det ena fallet gällde det, enligt denna opinions bild av läget, att slå ned den osynliga styrelsen av kapitalister och med dem samverkande politiker, i det andra att klara den för varje dag mera katastrofala ekonomiska krisen. Man ville förtrösta på en stor man, en stor ledare, man var redo att följa denne man och att i framgångar och förbättringar se hans förtjänst. Allt detta gällde Roosevelt mer än Wilson; Roosevelts regim ter sig som en förstoring, en fulländning av Wilsons. Men hos båda statsmännen fanns de egenskaper som kunde tillfredsställa kraven och drömmarna: tron på den egna kallelsen, makt- och ärelystnad, vaga och vackra tankar, smidighet och böjlighet i metoder och målsättningar, en ovanlig förmåga att upphöja och förgylla vad som gjordes och vad som skedde.

Sedan Thomas Jefferson, vars demokratiska parti höll på svag unionsmakt och svag presidentmakt, hade ingen av USA:s statschefer personligen föredragit sina budskap för kongressen. Efter 112 år tog Wilson upp den ursprungliga metoden, i vilken vissa demokrater fortfarande såg "en billig och snobbig imitation av en-

Tidningsmännen samlade kring Roosevelts skrivbord vid en av de 998 presskonferenser han höll under sin presidenttid.

gelsk kunglighet". Därigenom kom presidenten att framträda som ledare och initiativtagare; det högtidliga uppläsandet inför de samlade kamrarna blev för folket liksom för kongressen uttryck för en ny ordning. Budskapens form och innehåll anpassades efter det nya sättet för framförande. Allmänna, värtaliga översikter förenades med praktiska förslag; presidenten framstod som en folktribun genom att han under hänvisning till läget och folkets vilja uppmanade kongressen att handla. De republikanska presidenterna mellan Wilson och Roosevelt framförde mera sällan sina budskap på detta sätt, men Roosevelt återgick till de muntliga budskapen och förmade dem i kanske än högre grad än Wilson till storstilade exposéer och passionerade vädjanden. Budskapen kompletterades av talrika uppträdanden vid fester, ceremonier och organisationsmöten; presidenten fick därigenom en publicitet, ojämförligt större än någon annan politikers.

Lika karaktäristisk är de båda

uppfattning, replikkonst och glädje i själva spelet. Roosevelt kunde, skriver John Gunther, på en kort stund med otrolig snabbhet växla från den ena posen till den andra: "förvåning, nyfikenhet, låtsad oro, verkligt intresse, bekymmer, retorisk pausering, sympati, beslutsamhet, lekfullhet, värdighet och överväldigande charm". Man skojade och skrattade, men på ett ögonblick kunde Roosevelt övergå från gycklande skämtsamhet till ansvarstyngt allvar.

Framgång på presskonferenserna innebar naturligtvis inte understöd av pressen; de flesta tidningar stod till höger om Wilson och Roosevelt och angrep dem båda, särskilt Roosevelt. Men åtminstone för Roosevelt innebar presskonferenserna en lysande reklam.

Roosevelt hade en möjlighet som Wilson saknade: radion. Hans tal gick över alla de stora radionäten. Den största succé han vann som publicitetsman var sannolikt brasaftnarna, som började redan några dagar efter ämbets-tillträdet. Presidenten, som verkligen ofta satt vid en brasa, pratade lätt och naturligt, växlande mellan lustighet, sentimentalitet och

presidenternas hållning till pressen. Wilson införde regelbundna och offentliga presskonferenser med rätt för de närvarande pressmännen att ställa frågor. Greppet var utan tvivel skickligt från publicitets- och popularitetssynpunkt, men i tillämpningen var Wilson inte alltid framgångsrik; hans fallenhet för det docerande och högtidliga irriterade, och han förlorade ibland humöret inför närgångna frågor. De följande republikanska presidenterna höll också presskonferenser, men de blev alltmer tråkiga och sällsynta. Roosevelt förnyade metoden. Medan Hoover under fyra år hållit 66 presskonferenser höll Roosevelt konferenser två gånger i veckan, samlanlagt 998 under något mer än tolv år (Pollard, "The Presidents and the Press"). Och här till kom att Roosevelt excellerade i dessa affärer som krävde snabb

Roosevelt håller ett av sina berömda brastal till nationen — en bild från 1943.

förkunnelse i stor stil. Enligt en del omdömen kunde han ibland verka tillgjort folklig, men i regel var det tydligt att han i någorlunda rimlig omfattning menade vad han sade och att han själv var road och ivrig; hans enorma vitalitet livade upp åhörarna även då han inte hade något nytt eller viktigt att komma med.

Allt detta bidrog att ge folktribunerna möjlighet att leda, delvis genom att det gav illusion av ledning. I själva verket lyssnade båda presidenterna ivrigt på opinionen, var rädda för att förlora kontakten med den, var angelägna att känna sig burna av den. Särskilt gäller detta Roosevelt. Denne hade också genom opinionsundersökningarna en helt annan möjlighet än Wilson att följa med vad folk tänkte. James Burns, som skrivit den kanske bästa fullständiga biografien över Roosevelt ("Roosevelt: The Lion and the Fox"), berättar hur ängsligt presidenten följde opinionsmätningarna och anpassade sitt uppträdande efter dem. Tendensen kritiserades av Churchill kort före Pearl Harbor: "Ingenting är farligare i krigstid än att leva i Gallupundersökningens atmosfär, att alltid mäta pulsen och ta temperaturen... Det finns bara en plikt, en säker kurs, och det är att söka det rätta och att inte frukta att säga vad man tror är det rätta."

Presidenterna valde sina ministrar i traditionell ordning: personer från skilda stater och fraktioner med position inom partiet (i Roosevelts fall även ett par förutvarande republikaner), några skickliga administratörer, en eller annan personligt närstående. Wilson har beskrivits som medlare inom kabinettet, och Roosevelt synes, enligt kollegernas vittnesbörd, ha uppträtt på samma sätt.

Att presidenten var den främste som politisk ledare och att han i sista hand skulle bestämma stod emellertid klart för alla, i motsats till vad fallet varit under många andra presidenter. Kabinettsmedlemmar som kunde tänkas bli rivaler — såsom Garner och Farley under Roosevelt — blev skickligt och elegant undanskjutna. I utrikespolitiken var Wilson och Roosevelt reellt ledande i helt annan grad än exempelvis Harding, Coolidge, Hoover och, såvitt man nu kan bedöma, Eisenhower. Karakteristiskt för de stora presidenterna var att de i stor omfattning förde förhandlingar av diplomatisk art genom förtroliga rådgivare utanför kabinettet och utrikesförvaltningen: främst överste House under Wilson och Harry Hopkins under Roosevelt. Över huvud spelade vänner och rådgivare vid sidan av den "officiella familjen" en stor roll. Ingen medlem av Roosevelts hjärntrust kom in i regeringen, men med all säkerhet var dessa personer, åtminstone under de första åren, politiskt långt mera inflytelserika än ministrarna.

Att leda kongressen, eller i varje fall det demokratiska partiet

kongressen, var såväl för Wilson som för Roosevelt en huvuduppgift. Wilson hade i unga år formulerat tesen att den amerikanske presidenten borde ha samma position som en engelsk premiärminister, mindre programmatiskt men lika bestämt verkade Roosevelt i samma riktning. Lagförslag kunde visserligen inte formellt framläggas av regeringen, men i realiteten, genom budskap, underhandsinitiativ och förhandlingar med kongressledarna, var det möjligt för presidenten och kabinettet att utöva eller åtminstone söka utöva ledningen.

De betydande framgångar de båda presidenterna vann i detta hänseende berodde på skilda omständigheter och metoder. Ställningen som folktribuner medförde stora möjligheter för påtryckning; att bli kritiserad av presidenten eller inte få hans stöd vid en ny kandidatur var för kongressledamöterna en betydande risk. Vetorätten, eller hotet att begagna vetorätten, var ett annat medel att tjäma kongressen. Presidentens makt att tillsätta ämbeten, patronaget, var den mest brukade formen att framtvunga eftergifter. Genom en serie lagar hade visserligen ett stort antal ämbeten i realiteten förts utom presidentens maktssfär; de var "klassificerade", vilket innebär att utnämning och befordran sker efter meriter. Men det stora flertalet höga ämbeten, bland annat alla diplomatiska poster, kunde presidenten förfoga över. Och genom olika åtgärder ökade presidenterna antalet "politiska" ämbeten. Wilson förvandlade genom ändringar i förut gällande bestämmelser 37 000 postmästartjänster från meritplatser till politiska platser; Roosevelt fick genom socialbyråkratins väldiga utvidgning efter några månader mer än 100 000 nya tjänster att förfoga över. Med

skicklighet och hänsynslöshet utnyttjades dessa källor till makt. Den traditionella rätten för kongressrepresentanterna att förfoga över en del av patronaget gjordes beroende av representanternas följsamhet. Välsinnade senatorer belönades med befogenhet att utdela tjänster, de motspänstiga hotades med förlust av allt patronage och eventuellt med patronagets överförande på en politisk rival.

Denna maktutövning underlätades genom ett förhållande som ofta förbises i litteraturen, men understrykes i Links Wilsonbiografi. Demokraternas seger innebar att partiet besatte en rad osäkra mandat i Norden och Väster, medan de säkra mandaten i Söden relativt sett minskade i antal. Just de representanter som satt osäkert var emellertid mest beroende av den presidentiella välviljan; fick de ett betydande patronage inom sin stat eller sitt distrikt, blev deras position starkare och deras utsikt till omval större. Sydstats senatorerna, som ofta var småkungar inom sina stater, var det inte så lätt att bevinga.

Då Roosevelt på våren 1934 ville göra sin vän och rådgivare Rex Tugwell (medlem av den s k hjärntrusten) till biträdande jordbruksminister reste en senator från Syd-Carolina motstånd mot utnämningens bekräftande av senaten. För att gemed sig krävde senatoren att en av hans politiska hejdukar — tidigare fälld för dråp — skulle få ett högt unionellt polisämbete. Roosevelt gick in på affären och meddelade den, som vanligt skämtsamt och överdrivet, till Tugwell: "Jag hoppas du aldrig får veta mer om saken, men i dag har jag bytt ut dig mot ett par mördare." Historien är karaktäristisk. Presidenterna fick i sina politiska affärer gå med på åtgärder, som de med fog ansåg oriktiga och till och med orättfärdiga, för att vinna större mål. Transaktioner som skulle ha väckt skandal om de blivit kända ackompanjerades ofta de stora politiska aktionerna.

Över huvud dominerade inte presidenterna kongressen i så hög grad som utåt — särskilt på grund av publiciteten kring statschefen — syntes vara fallet. Lagförslagen utarbetades och omformades under ständiga förhandlingar mellan presidenten, ministrarna, rådgivarna utanför kabinettet och kongressledarna. I många fall fick presidenten hedern utan att han varit den drivande kraften; under Roosevelts första månader ("de hundra dagarna") var kongressen i själva verket mera inriktad på radikala reformer än presidenten. I andra fall böjde sig presidenten och gick med på en kompromiss. I åter andra fall misslyckades presidenten totalt, även gentemot sitt eget parti; det finns flera exempel härpå, men det mest kända är Roosevelts flaska i fråga om domstolsreform under andra presidentperioden. En engelsk premiärministers ledande ställning fick trots allt inte presidenterna.

"Jag har sympati för president Roosevelt", yttrade Hitler några månader efter bådas maktövertagande, "därför att han marscherar

rakt fram mot sitt mål över kongressen, intressegrupperna och den motsträviga byråkratin." Så såg det ut för många; det var vanligt att tala om Roosevelt liksom om Wilson som nära nog en diktator. Det var en stor felsyn. De båda presidenternas makt var betydande, men framför allt var de symboler för ett skede av inre reformer och våldiga utrikespolitiska aktioner. Till stor del berodde detta på deras oöverträffliga förmåga att formulera, att idealisera. "Skulle Trentons medborgare rösta om ett förslag till ny stadsstyrelse? Det innebar att de ägde ett tillfälle att visa världen om amerikanerna hade förmåga av upplöst självstyrelse! Skulle det amerikanska folket gå in i ett världskrig? Det innebar att det ägde privilegiet att ge sitt blod och sina pengar för att göra världen trygg för demokratin och utbreda rättfärdighetens väde över jorden!" Samma romantiska moralism präglade Roosevelts förkunnelse från orden om "nationell helgelse" och "det enda vi har att frukta är fruktan själv" i installationstalet. Denna idealisering — uttryck för en famlande och skiftande men äkta idealism — blev i sig själv en världshistorisk insats.

HERBERT TINGSTEN

Aug. 15 l. 44.
Hul. 6 m. 2a.
S: a 31